VIKIPEEDIA

Mokili keel

Mokili keel (inglise keeles *Mokilese, Mokil, Mwoakilese, Mwoakiloa*[1]) on Austroneesia hõimkonda, täpsemalt Kesk-Ida-Austroneesia keelkonda kuuluv keel, mida kõneldakse Mokili (Mwoakiloa) atollil Karoliinide idaosas; Pohnpei saarel ning vähesel määral ka USA-s.[1] Kõikidel aladel kokku on umbes 1500 kõnelejat, neist Mikroneesias 1050 ja Mokili atollil alla 500. (Kõnelejate arvu andmed pärinevad aastast 1979.)[1]

Mokili keel (*Mokilese*)	
Piirkonnad	Mokili (Mwoakiloa) atoll Karoliinid idaosas; Pohnpei saar
Kokku kõnelejaid	1500 kõnelejat, Mikroneesias 1050, Mokili atollil alla 500.
Keelesugulus	Austroneesia hõimkond Kesk-Ida-Austroneesia keelkond Malai-Polüneesia keeled Mikroneesia keeled **Mokili keel**

Sisukord

Keele struktuur

Fonoloogia

Kuna mokili keel on Pohnpei dialekt, siis on sellel samasugune tähestik.

Täishäälikud ja diftongid

a e i o oa u ai au ei eu oi ou
[a] [e] [i] [o] [oa] [u] [ai] [au] [ei] [eu] [oi] [ou]

Kaashäälikud

d k l m mw n ng p pw r s t w

[t] [k] [l] [m] [mw] [n] [ŋ] [p] [pw] [r] [s] [ʧ] [w]

Täishäälikud

	Esivokaalid	Keskvokaalid	Tagavokaalid
Kõrged	i		u
Keskkõrged	e		o
Keskmadalad	e		oa
Madalad		a	

Kaashäälikud

	Labiaalsed	Apikaalsed	Palataalsed	Velaarsed
Klusiilid e stophäälikud	p	d	j	k
Frikatiivid e hõõrdhäälikud		s		
Nasaalid e ninahäälikud	m	n		ng
Lateraalid e külghäälikud		l		
Flap 'id e ühekordsed värihäälikud		r		

[2]

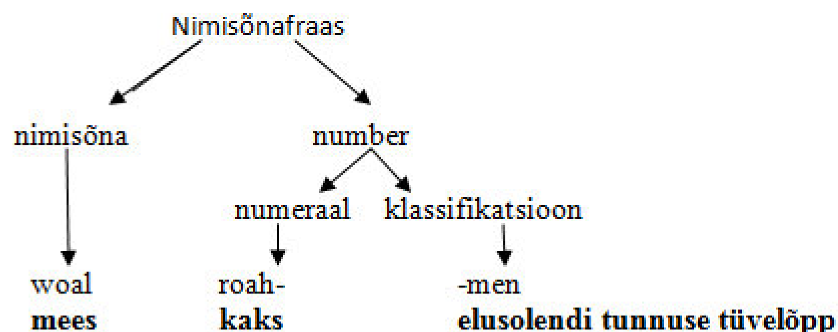
Süntaks

Sõnajärjekord lauses on SVO: subjekt, verb, objekt.[3]

Morfoloogia

1) Instrumentaali ja komitatiivi tunnus on –ki.[3]

2) Nimisõnafraasi saab moodustada koos numbriliste prefiksitega. Nimisõnafraas koosneb nimisõnast ja numbrist, kus viimane jaguneb veel omakorda numeraaliks ja klassifikatsiooniks ehk skemaatiliselt näeb see välja nii:

Numbriliste klassifikatsioonide tüvelõpud:

- -men = elusolendid (inimesed, linnud, loomad)
- -pas = pikemad/suuremad objektid (pliiats, laul jne)
- -kij = asjad, mis koosnevad osadest või tükkidest

- -w = üldine klassifitseerija [4]

3) Sõnades (numbrites) saab esineda ka täishäälikute kadu/väljajättu, kui kasutatakse eelmises punktis väljatoodud tüvelõppe:

Limoa + w ---	limoa+men; limmen	iju + w ---	iju+men ijmen	[4]

4) Tegusõnade pööramisel on isikute lõppudel mitmeid võimalusi. Kui sõna tüvi lõppeb täishäälikuga, tuleb kasutada neid lõppe:

		Ainsus	Kaksus (duaal)	Mitmus	Kaugsus
1. isik	Inklusiiv		-sa	-sai	-hs
	Eksklusiiv	-i(oa)	-ma	-mai	-mi
2. isik		-mw(en)	-mwa	-mwai	-mwi
3. isik		-a	-ra	-rai	-hr
	Konstruktiiv	-n			

Kui sõna tüvi lõppeb kaashäälikuga, tuleb kasutada neid lõppe:

		Ainsus	Kaksus (duaal)	Mitmus	Kaugsus
1. isik	Inklusiiv		-isa	-isai	-ihs
	Eksklusiiv	-ihoa	-ima	-imai	-imi
2. isik		-imwen	-imwa	-imwai	-imwi
3. isik		-in	-ira	-irai	-ihr
	Konstruktiiv	-in			

[4]

Arvsõnad

Mokili keeles on arvsõnade väljendamiseks palju võimalusi. Enamik mokili keelt kõnelevaid inimesi aga nimetaksid kõigepealt variandid tulbas **a)**.

	a	b	c	d
1	ew	emen	apas	ekij
2	riaw	roahmen	rahpas	riahkij
3	jiluv	jilmen	jilpas	jilkij
4	pahw	pahmen	pahpas	pahkij
5	limoaw	limmen	limpas	limkij
6	wonow	wonmen	wonpas	wonkij
7	ijuw	ijmen	ijpas	ijkij
8	waluw	walmen	walpas	walkij
9	duoaw	dohmen	dohpas	dohkij
10	eijek			

- **a)** tulba numbreid kasutatakse määratletud e definiitsetest asjadest rääkides nt: *puk riaw* – kaks raamatut.
- **b)** tulba numbreid tuleb kasutada inimeste või loomade arvu väljendamisel. [a) tulba numbreid kasutada ei tohi] Nt: *woal roahmen* – kaks meest.
- Määratlemata e indefiniitsetest asjadest rääkides tuleb kasutada numbreid tulpades **c)** ja **d)**. nt: *suhkoa rahpas* – kaks puud; *me dohkij* – üheksa asja.

Mokili keeles on ka teatud grupp numbreid (1-9), mida ei kasutata nimisõnade loendamiseks.

1	oahd
2	ari
3	ejil
4	oapoang
5	alim
6	ohn
7	eij
8	awal
9	adu

Nende numbrite põhjal moodustatakse nädalapäevade nimetused. Nädalapäevade moodustamiseks kasutatakse morfeemi –ni ja see liidetakse numbrile:

- ni + oahd = *nioahd* – esmaspäev
- *niari* – teisipäev
- *niejil* – kolmapäev
- *nioapoang* – neljapäev
- *nialim* – reede

Nädalavahetuse väljendamiseks aga see süsteem ei toimi, laupäeva ja pühapäeva kohta on neil veel eraldi sõnad:

- *rehn koaunop* – laupäev
- *rehn joarwi* - pühapäev[4]

Keelenäide

John johnpadahk-men

John on õpetaja

Ih mine Hawaii

Ta on Havail.

[5][3]

Kajelehlia

Üldine tervitus

Ia koanila?

Kuhu sa lähed?

Ngoah mweoku kaua

Ma armastan sind

Kirjaviis

Kasutab ladina tähestikku. [1]

Huvitavat

Kui näiteks saksa keeles tähendab sõna *Hand* vaid labakätt ja sõna *Arm* käe kogu ülejäänud osa, siis mokili keeles on süsteem sama kui eesti keeleski, kus me üldistame ja kasutame mõlemaks väljenduseks üht terminit. Mokili keeles: *poa*. Sõrmede kohta on aga 2 erinevat väljendust: *jaid* ja *jandin poa*.[1]

Viited

1. http://www.ethnologue.com/language/mkj
2. http://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/handle/10125/9910/uhm_phd_7801046_r.pdf?sequence=2
3. http://wals.info/languoid/lect/wals_code_mok
4. http://www.ethnomath.org/resources/harrison1976.pdf
5. Harrison 1976: 142, 209

Välislingid

- „Mwoakilese laul” (https://www.youtube.com/watch?v=lYEa8yPGMvc)